

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.6.45>

УДК 330.101

Я. Ю. Яковенко,

*PhD з економіки, старший викладач кафедри економіки,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського,
м. Кременчук, Україна*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5042-2701>

І. В. Доманецький,

*аспірант кафедри економіки,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського,
м. Кременчук, Україна*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-3011-1755>

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Y. Yakovenko,

*PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of Economics, Kremenchuk
Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk, Ukraine*

I. Domanetskyi,

*Postgraduate student of the Department of Economics, Kremenchuk Mykhailo
Ostrohradskyi National University, Kremenchuk, Ukraine*

THEORETICAL APPROACHES FOR DETERMINING THE CORE OF THE CATEGORY OF ECONOMIC SECURITY OF A STATE

Оскільки світ стає все більш взаємопов'язаним та глобалізованим, країни повинні надавати пріоритет економічній безпеці, щоб забезпечити свою довгострокову стабільність і конкурентоспроможність. Мета наукового дослідження полягає у систематизації існуючих положень теоретичної науки щодо економічної безпеки та окресленні перспективних напрямів її адаптації для потреб управління на рівні держави. Особливе значення надається дослідженню концепції економічної безпеки у розрізі економічних шкіл та понять. У статті наголошується на тому, що держава відіграє вирішальну роль у забезпеченні економічної безпеки, і існують різні підходи до того, як цього можна досягти. Акцентовано увагу на тому, що важливо знайти баланс між державним втручанням і індивідуальною свободою для створення чесного та справедливого суспільства, одночасно забезпечуючи економічну безпеку. Запропоновано на основі міждисциплінарного підходу виокремити такі ключові елементи економічної безпеки держави: стабільну та диверсифіковану економіку, міцну фінансову систему, надійну інфраструктуру, кваліфіковану та освічену робочу силу та стабільне політичне середовище.

As the world becomes increasingly interconnected and globalized, countries must prioritize economic security to ensure their long-term stability and competitiveness. The purpose of the scientific research is to systematize the existing provisions of theoretical science regarding economic security and outline promising directions for its adaptation to the needs of management at the state level. Special importance is given to the study of the concept of economic security in terms of economic schools and concepts. The article emphasizes that the state maintains a crucial role in ensuring economic security, and different approaches to how this can be achieved. Emphasis is placed on the importance of finding a balance between state intervention and individual freedom to create a fair and just society while ensuring economic security. The article also emphasizes that studying the paradoxes of the market economy is a powerful analytical tool for understanding the various functions of the state, including those related to economic security. The role of the state in ensuring economic security is a matter of debate, with some advocating for free trade and others seeing it as a threat. The existence of these paradoxes does not necessarily mean that state intervention is the answer, as it can also be a threat to economic security. The state's limited

resources and asymmetric information make it difficult to eliminate these paradoxes entirely. Based on an interdisciplinary approach, it is proposed to single out the following key elements of the economic security of the state: a stable and diversified economy, a strong financial system, reliable infrastructure, a qualified and educated workforce, and a stable political environment. It is crucial for any state to have a stable and diversified economy as it creates the foundation for business growth and job creation. A strong financial system is equally important to ensure the smooth functioning of the economy, allowing individuals and businesses to access credit and invest in new ventures. A reliable infrastructure with well-maintained roads, bridges, and airports is also necessary to support business and commerce. A qualified and educated workforce is a must for business development and innovation. Finally, a stable political environment is essential to provide businesses with the certainty they need for work and investment, as political instability can discourage investment and hinder economic growth.

Ключові слова: *безпека, національна безпека, економічна безпека, складові елементи економічної безпеки, держава*

Keywords: *security, national security, economic security, components of economic security, the state*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку України як молодій європейській державі постає об'єктивна необхідність удосконалення функціонування вітчизняної економічної системи, здатної без загрози національним інтересам інтегруватися у світовий економічний простір. Успішність виконання цього завдання залежить, передусім, від досягнення оптимального рівня економічної безпеки, що є однією із найважливіших складових національної безпеки країни загалом.

Уже зараз зрозуміло, що продовження старого курсу і здатної усе виправити «невидимої руки ринку» недостатньо, бо це загрожує втратою економічної спроможності країни, оскільки внаслідок повномасштабного вторгнення росії 24 лютого 2022 року Україна переживає безпрецедентні втрати людського капіталу через виїзд за кордон жінок та дітей, дефіцит

інвестицій і деіндустріалізації, військові втрати в зоні бойових дій, втрати життів і пошкодження цивільної інфраструктури через обстріли тощо. Альтернативою може слугувати смілива національна політика, спрямована на подолання зазначених викликів та посилення економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Економічна безпека держави є предметом дискусій науковців протягом десятиліть. Якщо раніше погляди на економічну безпеку обмежувалися військовими та геополітичними проблемами, а вчені вважали, що сильна армія та безпечне геополітичне становище є критично важливими для економічної безпеки держави, то з часом фокус економічної безпеки перемістився на економічні та технологічні фактори.

Сьогодні не виникає сумнівів щодо того, що розуміння фундаментальних принципів, які лежать в основі економічної безпеки, покращує ефективність і обґрунтованість рішень щодо торговельної політики, інвестиційних стратегій, фіскальної політики тощо. Переважна більшість дослідників [1, 3, 5], погоджуються з тим, що категорія економічної безпеки держави є багатокомпонентною та включає сильну та диверсифіковану економіку [2], стабільну та передбачувану макроекономічну політику [4], належну інфраструктуру та транспортні мережі [6], ефективне фінансове регулювання та нагляд [9], а також кваліфіковану та освічену робочу силу [8]. Крім того, економічну безпеку держави можна додатково зміцнити за рахунок сприяння інноваціям і підприємництву, міжнародній торгівлі та інвестиціям, а також підтримці сприятливого ділового середовища [7, 10]. Визначаючи пріоритети цих критичних елементів, держава може створити міцну та стійку економіку, яка здатна протистояти викликам і адаптуватися до мінливих обставин.

Мета наукового дослідження полягає у систематизації існуючих положень теоретичної науки щодо економічної безпеки та окресленні перспективних напрямів її адаптації для потреб управління на рівні держави.

Виклад основних результатів дослідження. Формування поглядів науковців на економічну безпеку держави еволюціонувало з часом, відображаючи зміни у світовому економічному ландшафті.

Варто відзначити, що дефініція «економічна безпека» була введена у науковий обіг відносно недавно. Вперше її почали використовувати у 30-х роках ХХ століття в США під час економічної кризи 1929-1933 років, так званої «Великої Депресії». Так, за словами американського президента Ф. Д. Рузвельта, «справжня особиста свобода неможлива без економічної безпеки і незалежності» [1, с.341]. «Новий курс» Ф. Рузвельта розпочався з ухвалення кількох законів, які сприяли зміцненню економічної безпеки США та подолання кризи. Вони містили наступні положення: державна підтримка фінансової та банківської системи, регулювання інфляції, підтримка сільського господарства та промисловості тощо [11].

Слід відмітити, визначення економічної безпеки у США в цей час розглядалася, перш за все, через призму забезпечення стабільності у соціальній сфері. Водночас те, як економічна безпека держави розуміється та розглядається зацікавленими сторонами, включаючи політиків, економістів і вчених, залежить від обраного теоретичного підходу. Неолібералізм, наприклад, концептуалізує економічну безпеку в термінах ефективності ринку та індивідуальної відповідальності. Згідно з цією точкою зору, економічна безпека держави досягається, коли ринки відкриті, вільні та конкурентні, і коли люди мають рівні можливості для участі в них. Тому неолібералізм наголошує на зменшенні державного втручання та сприянні приватному підприємництву як найкращому способі досягнення економічної безпеки.

З іншого боку, кейнсіанство розглядає економічну безпеку як суспільне благо, яке може бути досягнуто лише шляхом державного втручання. Згідно з цією точкою зору, економічна безпека досягається тоді, коли уряд активно регулює економіку, підтримує повну зайнятість і створює системи соціального захисту для захисту громадян від економічних потрясінь.

Відповідно, різні теоретичні підходи формують розуміння економічної безпеки держави. У таблиці 1. подано тлумачення економічної безпеки держави у розрізі наступних понять: ключова складова господарства, чинник зміни економічного ладу та втручання держави (політична складова).

Таблиця 1 – Тлумачення економічної безпеки держави з позицій різних економічних шкіл та понять

Тлумачення економічної безпеки держави у розрізі понять:			
Напрямок	Ключова складова господарства	Чинник зміни економічного ладу	Втручання держави (політична складова)
1	2	3	4
Класици	Виробництво	Через накопичення капіталу	Вільний ринок
Неокласици	обмін і споживання	Особистий вибір	Вільний ринок, державне втручання з огляду на парадокси ринкової економіки визнається неефективним
Марксистичні	Виробництво	Завдяки класовій боротьбі, накопиченню капіталу та технологічному прогресу	Центральне планування та соціалістична революція
Девелопменталістська школа	виробництво	Через розвиток потужностей виробництва	Тимчасовий державний протекціонізм і втручання
Австрійська школа	Обмін	Традиції та особистий вибір	Вільний ринок
Шумпетеріанська школа	Виробництво	Технологічні інновації	Передбачається виснаження капіталізму, однозначної відповіді немає
Кейнсіанська школа	Однозначної ідеї немає, меншість звертає увагу на виробництво	Немає однозначної відповіді	Передбачається виснаження капіталізму, однозначної відповіді немає
Лібералізм та неолібералізм	Взаємодія людей та інституцій	Взаємодію людей та інституцій	Індивідуальна відповідальність

Джерело: складено на основі [1-2; 4-6]

Аналіз основних положень теоретичної науки щодо економічної безпеки держави показав, що економіка не може не вивчати діяльність держави (уряду) або шляхи її вдосконалення і жодна економічна теорія не виступає за усунення державної влади, визнаючи необхідність забезпечення економічної безпеки країни.

Разом з цим, погляди науковців щодо ролі держави у забезпеченні економічної безпеки розходяться. Ідею того, що домінування держави над громадянами є неможливим, підтримують прихильники теорії суспільного договору. Схожої точки зору дотримуються і економісти-прихильники індивідуалізму, популяризуючи ідею того, що моральним обґрунтуванням державного втручання має слугувати той факт, що втручання держави може бути виправданим, якщо на це є згода суверенних індивідів. Водночас сама ідея незалежного індивіда виникла лише з приходом епохи капіталізму, тобто набагато пізніше, ніж держава.

Попри різноманіття підходів до трактування теорії суспільного договору, першоджерелом цього напряму школи економічної думки слід вважати англійського політичного філософа XVII століття Томаса Гоббса, якому належить авторство книги «Левіафан», ключова ідея якої полягає у неможливості світу без держави (бо тоді це «війна всіх проти всіх») та необхідності певних обмежень свободи, які накладає держава, аби забезпечити безпечне існування суспільства. Недоліком поглядів Гоббса та його послідовників є виправдання абсолютної монархії.

Сучасна теорія суспільного договору – це лібертаріанство, і роль держави була переглянута, адже на основі поглядів Гоббса було створено політичну філософію, що обґрунтовує існування мінімальної держави. Джеймс Б'юкенен (лауреат Нобелівської премії з економіки 1986 року) та філософ Роберт Нозік започаткували проринкову течію теорії суспільного договору, що за влучним висловом Рональда Рейгана, 40-го Президента США, втілювалася у тому, що уряд захищає, проте може виходити за межі своїх повноважень, коли вирішує захищати громадян від самих себе.

На думку лібертаріанців, основними функціями держави є забезпечення законності та правопорядку, а будь-яке державне втручання має відбуватися за згоди всіх членів суспільства. Прихильники лібертаріанства, визнаючи основною цінністю свободу індивіда, а, отже, – визнаючи тарифний захист чи регулювання мінімальної зарплати порушенням

суверенітету індивідів, водночас наполягають на тому, що ринкова економіка не зможе функціонувати без реалізації захисту права власності, забезпечення оборони країни та підтримання інфраструктури на рівні держави як мінімальних функцій.

Ряд дослідників, зокрема [2, 5, 12], стверджують, що теорія суспільного договору перебільшує незалежність людей від суспільства. Крім того, лібертаріанці часто применшують легітимність не лише держави, а і інших колективних утворень. Попри це не можна погодитися, що існує потреба у захисному бар'єрі проти зловживань владою та недопущення проявів тоталітаризму з боку тих, хто контролює державний апарат.

Марксистки, зокрема, мають унікальний погляд на це питання. Відповідно до марксистської теорії, економічна безпека держави безпосередньо пов'язана зі здатністю держави контролювати засоби виробництва. Це означає, що держава повинна мати повноваження регулювати та контролювати всі аспекти виробництва, включаючи розподіл ресурсів, розподіл робочої сили та встановлення цін на товари та послуги.

З марксистської точки зору, економічна безпека тісно пов'язана з соціальною рівністю. Марксистки вважають, що по-справжньому безпечною є економіка, в якій немає експлуатації праці і всі члени суспільства мають рівний доступ до ресурсів і можливостей. Це означає, що держава має працювати над усуненням нерівності та створенням більш справедливого та справедливого суспільства.

Таким чином, дослідники-прихильники вільного ринку вбачають необхідність мінімального втручання держави у функціонування економіки і забезпечення безпеки, обмежуючись лише потребою у обороні, праві власності на інфраструктуру (критичну, транспортну тощо). Що стосується ідей центрального планування, які поділяли марксистки, то прихильників такого кардинального підходу значно менше.

Між згаданими вище полярними точками зору на трактування економічної безпеки існує безліч сучасних альтернативних підходів. Суттєві

розбіжності спостерігаються, зокрема, у визначенні об'єкту економічної безпеки держави та міри державного втручання. Потужним аналітичним інструментом для вивчення різних функцій держави, у тому числі що стосується економічної безпеки, сьогодні виступає дослідження парадоксів ринкової економіки.

Перший з них відноситься до суспільних благ і може бути сформульований наступним чином: якщо індивід має змогу отримати благо безкоштовно (наприклад, проїзд автошляхами та мостами) чи коштом інших, то цей індивід не захоче заплатити за нього добровільно. Водночас, якби так міркували усі індивіди, то транспортна інфраструктура не могла б існувати або існувала у форматі, коли б фінансувалася окремим великим споживачем (наприклад, найбільшим промисловим підприємством регіону), бо ціна відсутності транспортного забезпечення буде зависокою. Разом з тим, у цьому випадку пропускна здатність дороги визначатиметься потребами підприємства, а не громади. Очевидний висновок з цього парадоксу полягає у тому, що суспільні блага можуть існувати в достатній кількості лише тоді, коли держава стягуватиме податки і інші надходження та самостійно використовуватиме отримані кошти. Хоча не можна не зазначити, що багато суспільних благ, створених коштом платників податків і наданих урядом субсидій, можна приватизувати. Така практика (в Україні, наприклад, це велика приватизація та ліквідація непрацюючих держпідприємств) може посилити економічну безпеку держави.

Ще один парадокс ринкової економіки, що напряму впливає на забезпечення економічної безпеки, – це недосконала конкуренція. На думку неокласичних економістів, мала кількість постачальників призводить до соціальної неефективності. Іншими словами, панування на ринку фірм з ринковою владою призводить до «чистих втрат суспільства» [87], які можуть бути зменшені державою задля уникнення монополій та олігополій шляхом заборони картелей або утримання цін на рівні ідеальної конкуренції, що також сприяє забезпеченню економічної безпеки.

Разом з тим, парадокс недосконалої конкуренції складно відслідковувати і регулювати у випадках природної монополії (насамперед маються на увазі сфери електроенергетики, транспортної логістики, водо- та газопостачання тощо). В українських реаліях, враховуючи необхідність недопущення зростання собівартості комунальних послуг з огляду на воєнний стан і зниження платоспроможності населення, виходом є державні підприємства, управління якими здійснюється як монополіями.

Водночас послідовники Й.Шумпетера та представники австрійської школи економічної думки засуджують досконалу конкуренцію, вбачаючи рушієм економічного розвитку інновації, мотивацією до чого виступає прибуток (навіть тимчасовий монополістичний), а у разі неможливості реалізації «творчої руйнації» – загрозу технологічної стагнації.

Подібні прояви протиріч у трактуванні ролі держави у забезпеченні економічної безпеки спостерігаються і в поглядах на торгівлю: неокласики виступають за вільну торгівлю, що збільшує доходи держави із врахуванням ресурсів та її виробничого потенціалу, у той час як девелопменталісти вбачають загрозу безпеці держави у разі неможливості змінити виробничий потенціал, а отже, й максимально збільшити доходи.

Як слушно зазначають прихильники вільного ринку та теорії суспільного вибору (зокрема, Е. Крюгер, Дж. Б'юкенен та А. Пікок), існування парадоксів ринкової економіки не слугують підтвердженням того, що державне втручання є гарантом економічної безпеки, оскільки можливими є сценарії, коли очільники держав зосереджуються на утриманні влади, а не втіленні суспільних інтересів, або ключовими фігурами стають зацікавлені групи з власними інтересами [1]. Щодо останнього варіанту, то за таких умов загрозами для економічної безпеки держави можуть стати банківські ініціативи щодо послаблення фінансового законодавства, торговельний протекціонізм, необгрунтовані вимоги профспілок щодо збільшення мінімальної заробітної плати тощо.

Усунути перелічені вище парадокси ринкової економіки через асиметричну інформацію та обмежені ресурси держава не в змозі, бо навіть коли є повна інформація і формулювання засад економічної політики та безпеки, може існувати дефіцит людських і фінансових ресурсів для її втілення.

Відповідно, критики державного втручання наголошують, що в умовах слабкої держави первинною має стати деполітизація економіки, тобто потрібно не лише зменшити видатки (а отже, й податки), а й послабити регулювання ринків, та підвищити рівень незалежності державних органів влади.

Звісно, випадки неефективного державного втручання — це факт, яким не можна нехтувати. Однак у демократичних країнах політика — це вплив народу, відповідно, саме суспільство може протидіяти недосконалості механізмів регулювання – від високої моральності державної служби до ухвалення антикорупційних законів Держава також встановлює основні правила поведінки учасників економічних відносин, тобто створює, формує і змінює ринки.

При цьому економічні фактори, як інфляція, процентні ставки та обмінні курси, також відіграють вирішальну роль у визначенні економічної безпеки. Високі темпи інфляції, наприклад, можуть призвести до зниження купівельної спроможності та зниження економічного зростання. З іншого боку, відсоткові ставки впливають на ставки за інвестиціями та запозиченнями та можуть впливати на економічне зростання та розвиток.

Крім того, зовнішні фактори, такі як міжнародні торгові угоди, глобальні економічні тенденції та геополітична напруженість, також можуть впливати на економічну безпеку. Наприклад, глобальні економічні спади можуть призвести до ринкової невизначеності, скорочення інвестицій і зростання безробіття.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Сьогодні держава безпосередньо виробляє значну кількість товарів і надає чимало послуг у

сфері оборони, освіти, досліджень, інфраструктури, освіти, соціального забезпечення, культури тощо; крім того, провадить бюджетну політику. Вищезазначене у комплексі впливає на рівень активності суб'єктів господарювання. Можемо зазначити, що держава являє собою потужний організаційний інструмент великих економічних (й соціальних) змін.

Таким чином, економічну безпеку можна визначити як здатність країни підтримувати стабільну економіку, здатну протистояти зовнішнім потрясінням, забезпечувати можливості працевлаштування та забезпечувати добробут громадян.

Дійсно, у сучасному світі економічна безпека стає все більш важливою для кожного. Це стосується здатності окремих людей, сімей і громад підтримувати гідний рівень життя та задовольняти свої основні потреби. Популярності останнім часом набуває і використання міждисциплінарного підходу, що враховує кілька факторів при оцінці економічної безпеки. Прихильники різних економічних шкіл та поглядів погоджуються на тому, що задля досягнення економічної безпеки держава має зосередитися на кількох ключових елементах.

По-перше, держава повинна мати стабільну та диверсифіковану економіку. Диверсифікована економіка створює основу для розвитку бізнесу та створення робочих місць, що, у свою чергу, сприяє економічній безпеці країни.

По-друге, держава повинна мати міцну фінансову систему. Сильна фінансова система має важливе значення для забезпечення безперебійного функціонування економіки. Це дозволяє окремим особам і підприємствам отримувати доступ до кредитів і інвестувати в нові підприємства, що сприяє економічному зростанню.

По-третє, держава повинна мати надійну інфраструктуру. Інфраструктура включає дороги, мости, аеропорти та інші важливі об'єкти, які підтримують бізнес і торгівлю. Надійна інфраструктура забезпечує

ефективне транспортування товарів і послуг, зменшуючи витрати для підприємств і споживачів.

По-четверте, держава повинна мати кваліфіковану та освічену робочу силу. Кваліфікована робоча сила має важливе значення для розвитку бізнесу та впровадження інновацій.

Нарешті, держава повинна мати стабільне політичне середовище. Стабільне політичне середовище забезпечує підприємствам певність для роботи та інвестування. Політична нестабільність може призвести до невизначеності, яка може перешкоджати інвестиціям і перешкоджати економічному зростанню.

Підсумовуючи, маємо зазначити, що економічна безпека є критично важливою складовою загальної безпеки держави. Зрештою, ключем до застосування теоретичних підходів до економічної безпеки на практиці є створення політики, яка адаптована до конкретних умов і потреб. Щоб досягти економічної безпеки, держава повинна зосередитися на кількох ключових елементах, включаючи стабільну та диверсифіковану економіку, міцну фінансову систему, надійну інфраструктуру, кваліфіковану та освічену робочу силу та стабільне політичне середовище. Визначаючи пріоритетність цих елементів, держава може сприяти економічному зростанню, створювати робочі місця та забезпечувати добробут своїх громадян.

Література

1. Belletto, S. (2009). The Game Theory Narrative and the Myth of the National Security State. *American Quarterly* 61(2), 333-357. doi:10.1353/aq.0.0074.

2. Caudle, S. L. (2009). National security strategies: security from what, for whom, and by what means. *Journal of Homeland Security and Emergency Management*, 6(1).

3. Kasych A., Yakovenko Y., Tarasenko I. (2019). Optimization of business processes with the use of industrial digitalization. *International Conference on*

Modern Electrical and Energy systems. Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyyi National University, Ukraine. September 23-25, 2019, p. 522-525. DOI: <https://doi.org/10.1109/MEES.2019.8896531>

4. Milberg, W. and Winkler, D. (2010). "Economic Insecurity in the New Wave of Globalization: Offshoring and the Labor Share Under Varieties of Capitalism." *International Review of Applied Economics* 24(3): 285–308.

5. Scheve, Kenneth F. and Slaughter, Matthew J. (2002) *Economic Insecurity and the Globalization of Production*. Tuck School of Business at Dartmouth Working Paper No. 03-09. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.386625>

6. Winkler, D. and Milberg, W. (2012). "Classical and Neoclassical Theories of Offshore Outsourcing." In *Macroeconomics and the History of Economic Thought: Festschrift in Honour of Harald Hagemann*, edited by Krämer, H., Kurz, H., and Trautwein, H.-M., 400–414. Routledge: London.

7. Акімова Л.М. (2018). Механізм державного управління забезпеченням економічної безпеки в Україні: монографія. К.: "Центр учбової літератури", 2018. 323 с.

8. Білик М.Ю., Яковенко Я.Ю., Олійник Є.В. (2023). Розвиток цифрової економіки: сучасні напрями і перспективи. *Ефективна економіка* (1) 2023. DOI: <https://doi.org/0.32702/2307-2105.2023.1.15>

9. Дічек О.І. (2013) *Економічна безпека регіонів — складова системи національної безпеки*. Вчені записки університету «КРОК». Серія : Економіка. 2013. Вип. 33. С. 24—30.

10. Резніков О.Л. (2008) *Забезпечення соціально-економічної безпеки регіону — нагальне завдання сьогодення*. Економіка промисловості. 2008. № 1. С. 78—82.

11. Утенкова К. О. (2019). Економічна безпека як складова національної безпеки України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2019. Вип. 9. С. 133-144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhMv_2019_9_19.

12. Яковенко Я.Ю., Білик М.Ю., Сербін Р.А., Чумакова А.Г. (2022). Цифрова трансформація і нові бізнес моделі. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво, 2022, №3 (126). С. 80-91. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2022-3-16>

References

1. Belletto, S. (2009), “The Game Theory Narrative and the Myth of the National Security State”, *American Quarterly*, vol. 61(2), pp. 333-357. doi:10.1353/aq.0.0074.
2. Caudle, S. L. (2009), “National security strategies: security from what, for whom, and by what means”, *Journal of Homeland Security and Emergency Management*, vol. 6(1), pp.32-39.
3. Kasych, A., Yakovenko, Y. and Tarasenko, I. (2019), “Optimization of business processes with the use of industrial digitalization”, International Conference on Modern Electrical and Energy systems, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk, Ukraine, September 23-25, p. 522-525. DOI: <https://doi.org/10.1109/MEES.2019.8896531>
4. Milberg, W. and Winkler, D. (2010), “Economic Insecurity in the New Wave of Globalization: Offshoring and the Labor Share Under Varieties of Capitalism”, *International Review of Applied Economics*, vol. 24(3), pp. 285–308.
5. Scheve, K. F. and Slaughter, M. J. (2002), “Economic Insecurity and the Globalization of Production”, *Tuck School of Business at Dartmouth Working Paper*, vol. 03-09. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.386625>
6. Winkler, D. and Milberg, W. (2012), “Classical and Neoclassical Theories of Offshore Outsourcing”, *Macroeconomics and the History of Economic Thought: Festschrift in Honour of Harald Hagemann*, pp. 400–414, Routledge, London, UK.
7. Akimova, L.M. (2018), *Mekhanizm derzhavnoho upravlinnia zabezpechenniam ekonomichnoi bezpeky v Ukraini: monohrafiia* [The mechanism of state management of economic security in Ukraine], Center for Educational Literature, Kyiv, Ukraine.

8. Bilyk, M.Yu., Yakovenko, Yu.Yu. and Oliynyk, Ye.V. (2023), “Development of the digital economy: modern directions and prospects”. *Efektivna ekonomika*, vol. 1. DOI: <https://doi.org/0.32702/2307-2105.2023.1.15>
9. Dichek, O. I. (2013), “Economic security of the regions is an integral part of the national security system”, *Vcheni zapysky universytetu «KROK»*, vol. (33), pp. 24-30.
10. Reznikov, O.L. (2008), “Ensuring social and economic security of the region is an urgent task today”, *Ekonomika promyslovosti*, vol. 1, pp. 78-82.
11. Utenkova, K.O. (2019), “Economic security as a component of national security of Ukraine”, *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V.N. Karazina, Seriya «Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika, Krayinoznavstvo. Turyzm»*, vol. 9, pp. 133–144, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhMv_2019_9_19 (Accessed 05 June 2023).
12. Yakovenko, Ya.Yu., Bilyk, M.Yu., Serbin, R.A. and Chumakova, A.H. (2022), “Digital transformation and new business models”, *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo*, vol. 3 (126), pp. 80-91. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2022-3-16>

Стаття надійшла до редакції 14.06.2023 р.